

Türkiye'nin AB Süreci'nde Yeni İletişim Stratejisi

FURKAN ŞENAY

- Türkiye neden yeni bir AB stratejisine ihtiyaç duyuyor? Eksiklikler nelere sebep oldu?
  - Yeni bir iletişim stratejisi ihtiyacının temelinde yatan faktörler nelerdir?
- Türkiye ve AB ilişkilerinde yöntem ve içerik bakımından bundan sonra neler yapılabilir?

Siyasi ve ekonomik açıdan Türk dış politikasının en önemli sütunlarından birini oluşturan AB ile ilişkiler son birkaç yıldır hem AB içinde birlik ve genişleme karşıtı, ırkçı, milliyetçi siyasi hareketlerin yükselmesi hem de Türkiye siyasetinde yaşanan gelişmelerin Avrupalı çevrelerde yansıma ve okunma biçimlerinden dolayı bir durgunluğa sahne oldu. Basın özgürlüğü ve yargı gibi alanlarda Avrupalı yetkililerden gelen olumsuz açıklamalar ve ardından özellikle Gezi eylemlerini takip eden süreçte Türkiye'ye siyasilerden ve medyadan yöneltilen eleştiriler olumsuz bir imaj çizilmesine neden oldu. Yaşanan gerilimler önümüzdeki dönemde güçlü mesajların verilmesi, sağlıklı bilgi akışı sağlanması ve aktif diyalog içeren bir iletişim stratejisi izlenmesi yoluyla uluslararası kamuoyunda yanlış algıların gün yüzüne çıkartılması, düzeltilmesi ve ilişkilerin olumlu seyretmesi için faydalı olabilir. Ticaret, enerji ve güvenlik alanlarında sahip olunan karşılıklı çıkarlar göz önüne alındığında ilişkinin kaygan bir zeminden çıkarılması taraflar açısından faydalı olacaktır.

2008 yılından bu yana Avrupa'nın birçok ülkesini vuran küresel ekonomik kriz, genişlemeye

yönelik bakışı olumsuz etkilerken, bütünleşme ve genişleme karşıtı siyasi hareketlerin de oy arttırmasına neden olmuştur. Ekonomik krizin olumsuz etkilerinin beraberinde getirdiği siyasi ve sosyal sorunlar göçmenleri de hedef haline getirmiş ve AB politikalarının bir ölçüde içe kapanmasına yol açmıştır. Ayrıca Türkiye'nin iç siyasetinde yaşanan bir takım gerilimlerin ve atılan adımların da Avrupalı çevrelerde algılanma biçimleri tartışmalar doğurmuş, bunlar da doğal olarak Türkiye'nin müzakere sürecine bakışı olumsuz etkilemiştir.

Türkiye'nin özellikle son dört yıldır durgunlaşan AB ile ilişkilerine ivme kazandırmak için AB stratejisine yeni bir çerçeve çizilmesi ihtiyacı doğmuştu. Bu durum özellikle aktif bir iletişim stratejisi geliştirilmesi için nasıl bir manevra alanı oluşturulabileceği sorusunu beraberinde getirmektedir. Üç ana bölümden oluşan Türkiye'nin yeni AB stratejisini değerlendirmek yakın süreci öngörmek açısından önem taşıyor.

- Siyasi Reform Süreci
- Katılım Sürecinde Sosyo-Ekonomik Dönüşüm
- AB İletişim Stratejisi

Furkan ŞENAY

İstanbul Bilgi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Avrupa Çalışmaları alanlarında lisans eğitimini tamamlamış, aynı üniversitede Avrupa Çalışmaları bölümünde yüksek lisans eğitimini sürdürmektedir. Washington DC'de ve Kahire'de araştırmalarda bulunan Şenay, Londra Üniversitesi SOAS Enstitüsü ve Bologna Üniversitesi Balkan Enstitüsü başta olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinde projelere katılmıştır. 'Arap Baharı'nı araştırmak üzere Ortadoğu ülkelerinde de bulunan Şenay, SETA Dış Politika Araştırmaları biriminde çalışmalarını sürdürmektedir.

SİYASİ REFORM SÜRECİ

AB süreci Türkiye'nin demokratikleşme yönündeki reformlarında ve sosyo-ekonomik dönüşümünde hızlandırıcı bir rol oynadı. 90'lı yıllardan bu yana ve özellikle Ak Parti hükümeti döneminde AB müktesebatının uygulanmasına ağırlık verilmesinin etkisiyle Türk siyasetinde yaşanan sivilleşme, vesayetlin karar alma mekanizmalarında gerilemesi ve kurumsal çerçevelerin çizilerek devlet mekanizmalarında işleyişin normalleşmeye başlaması Türk demokrasisine olumlu katkıda bulunmuştur. Son dönemde de hayata geçirilen demokratikleşme paketi ve yargı reformu paketleri ile AB müktesebatına uyum çalışmalarının devam ettiği görülmektedir.

AB stratejisinin ilk ayağı olan 'Siyasi Reform Süreci', 12 Eylül darbesi döneminin izlerini taşıyan tüm mevzuatın yeni anayasa çalışmaları çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesini ve yapısal sorunların giderilmesini hedefliyor. Türkiye'nin imzaladığı, ancak henüz onaylanmayan uluslararası sözleşmelerin onay sürecinin hızlandırılması, yargı reformu stratejisinin güncellenmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planı'nın hayata geçirilmesi adımları AB stratejisinde üzerine eğilmenin faydalı olacağı noktalar olarak ifade edilebilir.

Türkiye'de demokrasinin iyi işlemesi için 23. (Yargı ve Temel Haklar) ve 24. (Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) fasıllarındaki kriterlerin gerçekleşmesi önem arz ediyor. Bu fasılların açılıp açılmamasına bakılmaksızın Türkiye insan hakları alanında kurumsallaşma ve sınır yönetimi, organize suçlar ve göç yönetimi alanlarında gerekli adımları atarak ve üyeliği düşünmeksizin ilerleme sağlamalıdır. Söz konusu fasıllar Kıbrıs meselesi gibi siyasi bir sebeple blokaj altında olduğundan AB'nin Türkiye'ye karşı adım atarken kendi temel ilkeleriyle çeliştiği görülmektedir. Oysa normal şartlarda siyasi kriterler yerine getirildiğinde fasılların açılması gerekmektedir. Bu nedenle Türkiye reformlarını AB'ye üyelikten ziyade öncelikle kendi refahı için gerçekleştirmelidir.

Tüm bu reformlar gerçekleşirken Türkiye'nin özgürlük-güvenlik dengesi etrafında şekillenen bir

süreci takip etmeyi sürdürmesi gerekmektedir. Teknolojik gelişmelerle günümüzde yeniden tanımlanan tehdit türleri de dikkate alındığında bu konunun daha da önem kazandığı söylenebilir. Özgürlük-güvenlik ekseninde hassas bir denge kurularak vatandaşların kendilerini güven içinde hissettiği bir özgürlük ortamının oluşturulması Türkiye'de toplumsal refah için önem taşımaktadır.

KATILIM SÜRECİNDE SOSYO-EKONOMİK DÖNÜŞÜM

Stratejinin bu ayağı geçmişte de olduğu gibi Türkiye'de sosyo-ekonomik gelişimin sürdürülmesi yönünde AB müktesebatının uygulanmasını hedefliyor. Türkiye 12 yıldır yaşadığı sosyo-ekonomik dönüşümde orta ve üst sınıftan zenginleşmesiyle Avrupa'nın en güçlü ekonomilerinden biri haline gelmiş durumdadır. Bu doğrultuda toplumsal yaşamın her alanında standartların daha da iyileştirilmesi için sosyal imkânların çeşitli toplumsal kesimlere ulaşmasına yönelik çalışmalar artırılmalıdır. Aslında yapılan bu çalışmalar insanların gündelik hayatlarında yaptıkları alışverişten faydalandıkları hizmet alanlarına ve kullandıkları gıdanın kalitesine kadar her noktayı etkilemektedir. Dolayısıyla AB süreci farkında olunsun ya da olunmasın Türk insanının hayatında hizmet standartlarının yükselmesine vesile olan bir süreçtir. Üretimden tüketime, sağlıktan eğitime, tarımdan sanayiye, enerjiden çevreye ve adaletten güvenliğe kadar birçok alanda standartların iyileştirilmesi için AB süreci bir dönüşüm aracı olarak Türkiye için önemini korumaktadır.

Müktesebat çalışmalarında yasaların gerçek anlamda işlevlerini yerine getirebilmesi için mevzuat çıkarmanın yeterli olmadığının göz önüne alınması önemlidir. Yasaların işlemesi için sıkı denetim yapılması ve kamu ve özel sektörde reformların benimsenmesi gerekmektedir. Bu nedenle yeni düzenlemelerin yanı sıra reformların uygulanma kapasitesinin de geliştirilmesi önem arz etmektedir. AB Bakanlığı bu hususta sosyo-ekonomik dönüşümüne katkıda bulunan birimler olarak 'Kalkınma Ajansları'na görev düştüğüne dikkati çekmektedir.

İLETİŞİM STRATEJİSİ

Bugün Avrupa ile ilişkilerde belki de stratejinin en önemli ayağını iletişim oluşturmaktadır. Türkiye’nin yaşadığı iç gerilimlerin Avrupalı çevrelerde okunma biçimleri ilişkilere doğrudan etki yapmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’nin iletişim stratejisi çerçevesinde önümüzdeki dönemde iç ve dış kamuoyuna yönelik iletişim çalışmalarını gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Türkiye iki boyutlu bir iletişim stratejisi izlemeyi hedeflemektedir. Bir taraftan katılım sürecinde gerçekleştirilen reformların toplum tarafından benimsenmesi, hayata geçirilmesi ve AB sürecinin ülkede standartları yükselttiğini anlatan bir ‘yurtiçi iletişim’, öte yandan ise AB kamuoyunda Türkiye algısının sağlıklı bir şekilde oluşması için ülkemize ilişkin doğru resme bakılabilmesini kolaylaştıracak ve olgu ile algının örtüşmesini sağlayacak bir ‘yurtdışı iletişim’ boyutu.¹ Bu doğrultuda sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, iş dünyası, medya ve yerel yönetimler başta olmak üzere çeşitli kesimlerin fikirlerinin alınması bu stratejinin geliştirilmesinde önem arz etmektedir.

Birçok AB üyesi ülkede, sadece Türkiye’nin AB üyelik süreci hakkında değil, genel olarak Türkiye hakkında da önyargılar, eksik veya yanlış bilgilerden kaynaklanan basmakalıp algılar (stereotype) mevcuttur. AB’de genişleme karşıtı olan milliyetçi ve ırkçı partiler de oylarını arttırarak Brüksel’de platform sahip olduklarından bugünkü konjonktürde Türkiye karşıtı çevreler, seslerini daha fazla duyurabilecek alan elde etmiş durumdadır. Bu siyasi hareketler Foucault’nun sözünü ettiği gibi korku ve manipülasyon (power through manipulation and fear) yoluyla güç kazanmaktadır. Hem Avrupa’daki Müslüman azınlıkları hem de Türkiye’yi popülist argümanlarla hedef almaktadırlar.

Bu olumsuz algının karşılık bulmasını engellemek için Brüksel ve Strazburg koridorları başta olmak üzere Avrupa başkentlerinde aktif diplomasi yürütülmelidir. Bu çaba Türkiye’nin AB’ye kendini beğendirmek için sergilediği bir çaba olarak algılanmamalıdır. Ancak uluslararası alanda eksik ya da yanlış verilerle Türkiye

hakkında yapılan yorumlar ve yayımlanan metinler Türkiye’nin imajını olumsuz etkileyebilmektedir. Tam da en ileri adımları atma çabasında olduğu bir dönemde bunun gerçekleşmesi Türkiye’ye bir haksızlık olacaktır. Dolayısıyla hem eksik ve yanlış algıların giderilmesi hem de Türkiye karşıtı kötü niyetle yapılan hamlelerin açığa düşürülmesi için iletişim stratejisi titizlikle ele alınmalıdır. Söz konusu iletişim stratejisi Türkiye içinde yaşanan gelişmelerin bir neden-sonuç ilişkisi içinde aktarılmasını ve Avrupalıların algılama/okuma biçimleri göz önüne alınarak diyalog kurulmasını önceliklemdir.

Türkiye’nin AB üyeliğine ilişkin desteğin düşük olduğu ülkelerde Türkiye’deki reform sürecine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmesi önem taşımaktadır. Bu sayede hem eksik bilgiden kaynaklanan eleştirilerin önüne geçilmiş hem de Türkiye aleyhinde faaliyet gösteren aktörlerin çarpıtmalarının başarıya ulaşmaları engellenmiş olacaktır. Planladığınız etkinin derecesi dış politikada diğer devletin karar vericilerinin algılamasına bağlıdır. Yani muhataplarınız sizin niyetiniz ve atacağınız adımlar konusunda düşünürken uluslararası, ulusal, sosyolojik ve tarihi arkaplanı da olan psikolojik faktörlerden etkilenmektedir. Dolayısıyla muhatapları ikna etme bazen oldukça zorlu bir süreç olabilir.

Türkiye’de siyasi iradeye yönelen birtakım tehditlerin ve yapılan hukuki düzenlemelerin AB yetkililerine bir sebep-sonuç ilişkisi içinde aktarılması önem taşırken AB’den gelen önerilerin dikkate alınmasının da yapıcı bir etkisi olacaktır. Bundan sonra yapılması gereken ‘ön alıcı, algı odaklı’ bir strateji izleyerek diyalog kanallarını daima açık tutmaktır. Yeni inşa sürecinde yaşanan gelişmelerin sağlıklı bir biçimde aktarılması Türkiye’nin uluslararası alandaki görünümü ve Ortadoğu’ya yönelik dış politikaların Batı’da anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

AKADEMİ VE MEDYA

Medya boyutunda ise Avrupa’da zaman zaman Türkiye aleyhinde haberler çıkmakta hatta bazı gazete ve dergilerde Türkiye hakkında genelde oldukça olumsuz portre çizen özel sayılar yayımlanmaktadır. Bu yayınlarda Türkiye’de sınırlı sayıda, sadece belli

1. “Türkiye’nin Yeni Avrupa Birliği Stratejisi”, *AB Bakanlığı web sitesi*, 19 Eylül 2014.

ideolojik kamplara mensup kişilerle yapılan mülakatlardan ve batı basınına yansıyan bazı haberlerden yola çıkılarak genel bir Türkiye tablosu çizildiği görülmektedir. Bu tip yayınlarda gündelik hayata dair tespitlerde kullanılan İslamofobik söylemler, güncel konularda objektiflikten uzak değerlendirmeler ve Türkiye'nin belli ideolojik kamplarına yaslanan tespitler hemen dikkati çekmektedir.² Bu tür yayınlar göz önüne alındığında gerek Avrupa'da ve hatta Türkiye'de de bir algı oluşturulması noktasında medyanın önemli bir rol teşkil ettiği aşikârdır.

Bu nedenle Türkiye'deki olumlu gelişmeler hakkında ve Türkiye'nin AB üyeliği lehinde haber ve makalelerin yayımlanması, birkaç kişiyle yapılmış mülakatların ötesine geçen ve ciddi araştırmaları içeren özel sayıların çıkarılmasının sağlanması faydalı olacaktır. Avrupalı basın mensuplarının Türkiye'ye ve Brüksel'e davet edilerek bilgi aktarılması da önemli bir diyalog tesisi olacaktır. Yine AB üyesi ülkelerde görev yapan Türk ve yabancı basın mensuplarına Türk makamlarından bilgi akışı sağlanarak kamuoyu beslenmelidir. Bu iletişim süreci sadece devlet eliyle ilerletilebilecek bir süreç olmadığından Türkiye'den akademisyenler, STK'lar, basın mensupları, iş adamları, düşünce kuruluşlarından uzmanlar ve insan hakları dernekleri muhatapları ile buluşulmalıdır. AB ülkelerinde yaşamakta olan genç ve başarılı Türkler arasında bir iletişim ağı oluşturulabilir ve Türkiye'nin imajının düzeltilmesine yönelik sosyal medyadan faydalanılabilir.

Türkiye hakkında olumlu imaj çizilmesi amacıyla Avrupa'da tanınmış düşünce kuruluşları ile birlikte Türkiye'den akademisyen ve düşünce kuruluşları temsilcileri davet edilerek etkinlikler düzenlenebilir. Örneğin Friends of Europe, EPC, Friedrich Naumann Stiftung, GMF, Konrad Adenauer ve Carnegie Europe gibi Türkiye'nin AB üyelik sürecine ilgi duyan kuruluşlar olabilir. Avrupa'yı bilen ve Türkiye'nin AB ile ilişkilerini doğru seyrinde tutacak sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve akademisyenlerin katılımıyla faaliyet

gösterecek kuruluşlar oluşturulabilir ve desteklenebilir. Türkiye'nin geçmişte olduğu gibi gelecekte de Avrupa mirasına ciddi katkısı olacağına altı çizilmelidir.

SONUÇ

Müzakere sürecinin ne kadar süreceği ve Türkiye'nin AB'ye dâhil olup olamayacağı konusu uzun zamandır tartışılmaktadır. Müzakereler tamamlanırsa üye olup olunmayacağı konusu nihayetinde Türkiye'nin vereceği bir karardır. Ancak burada önemli olan husus Türkiye'nin kendi yaşam standartlarını geliştirmek, ekonomisini büyütmek ve dış politikasını güçlendirmek için AB sürecini maksimum seviyede kendi lehine değerlendirmesi olmalıdır.

Yarım asırlık süreç, çifte standartlı yaklaşım ve vize engeli gibi hususların Türk toplumunda AB sürecine olan desteği düşürdüğü görülmektedir. Bu nedenle eğer sürece toplumsal destek aranıyorsa Türkiye'deki AB imajının düzeltilmesi için de bir çalışma yapılması ihtiyacı doğmaktadır. Bu noktada imajın bozulmasında ciddi sorumluluğu olan AB'ye de iş düşmesi nedeniyle Türkiye ve AB bu konuya birlikte eğilmelidir. Diğer taraftan ise Türkiye'nin üyeliğine soğuk bakan ülkelerdeki Türkiye algısının değiştirilmesi gerekmektedir. AB Bakanlığı tarafından yayımlanan yeni AB Stratejisi'nde³ bu konulara yönelik iki boyutlu bir iletişim stratejisi belirlemiştir. Biri AB ülkelerinde Türkiye imajının düzeltilmesi (yurtdışı iletişim), diğeri ise Türkiye'de AB imajının düzeltilmesi (yurtiçi iletişim) şeklindedir. Bu doğrultuda devlet makamlarının diyalogunun ötesinde STK'lar, düşünce kuruluşları, akademisyenler, aydınlar ve medyanın desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Netice itibarıyla bu türde bir iletişim stratejisi hem Türkiye'nin imajına hem de ilişkilerin iyi tutularak AB'nin daha rasyonel davranmasına zemin oluşturacaktır. Brüksel başta olmak üzere AB üyesi ülkelerin başkentlerinde Türk makamlarının desteğiyle duruma ve hedef kitleye göre interaktif faaliyetlerin düzenlenmesi yararlı olacaktır. Gerek diplomatik alanda gerek sivil toplum alanında faaliyetler yürütülmesi, Brüksel

2. Örneğin, Almanya'da haftalık çıkan dergi *Der Spiegel*'in 4 Ağustos 2014'te yayımlanan "Der Staat Erdogan - Erdoğan Devleti" başlığını verdiği sayısında çizdiği Türkiye tablosu.

3. "Türkiye'nin Yeni Avrupa Birliği Stratejisi", *AB Bakanlığı web sitesi*, 19 Eylül 2014.

ve Strazburg koridorlarında ve hatta Cenevre, Viyana ve Varşova'daki BM ve AGİT koridorlarında sürekli temaslarda bulunan, Batılı düşünce biçimini bilen ve entelektüel birikimi olan ekiplerin lobi faaliyetinde bulunması faydalı olacaktır.

Türkiye'ye yönelik eksik ve yanlış bilgilerden kaynaklanan önyargıların aşılması ilişkilerin rasyonalitesi açısından önem taşımaktadır. Bir takım küresel ve bölgesel gelişmelerin Türkiye'yi neden artık AB için daha önemli bir aktör haline getirdiği, AB'nin güçlü bir aktör olmak istiyorsa Türkiye ile ilişkilerini neden geliştirmesi gerektiği işlenmesi gereken konulardır. Örneğin silahlı kuvvetler ve istihbarat paylaşımı noktasında Türkiye AB için kilit bir ülke konumunda bulunmaktadır. Avrupa şehirleri terör örgütlerinin eylemlerine karşı tedbirler alırken de tehditlerin engellenmesi için Türkiye'nin yardımına ihtiyaç duymaktadır. Özellikle güvenli ve istikrarlı enerji rotaları oluşturulması noktasında AB ülkeleri dönem dönem kendilerini tehdit altında hissetmekte ve alternatif enerji rotalarına yoğunlaşmış durumdadır. Ukrayna krizi ve Rusya ile yaşanan son gerilimde tekrar görüldüğü üzere Avrupa enerji rotalarında güvenlik ve istikrar sağlamakta sıkıntı çekmektedir. Eğer Ukrayna-Gazprom uzlaşısı sağlanamaz

ve yaptırımlar artarak devam ederse Avrupa'nın 2009 kışında Rusya ile yaşadığı doğalgaz krizine benzer bir krizi bu kış da yaşama riski bulunmaktadır. Enerji güvenliği sıkıntısı göz önüne alındığında güvenli bir şekilde doğalgaz tedarik etmek bakımından Avrupa için en kilit ülke olarak Türkiye bulunmaktadır.

Dolayısıyla ilişkilerin iyi tutulması karşılıklı fırsatların maksimum kapasiteye çıkarılması açısından taraflara faydalı olacaktır. Özellikle vize muafiyetleri gerçekleşirse bu kapasite kullanımı da arttıracaktır. Türkiye gerek toplumu gerek tarihi tecrübesiyle Batı'da Avrupalı, Doğu'da Asyalı bir ülke olabilme potansiyeline sahip bir ülkedir. Ancak AB'de bazı kesimler bunun kendileri için bir avantaj olduğunun farkında değildir. Türkiye'nin son yıllarda kendini merkeze alarak dış politikada edindiği stratejik esneklik kimilerine göre avantaj kimilerine göre dezavantaj olarak görünebilir. Ancak Türkiye'nin komşularında yaşanan istikrarsızlık başta olmak üzere farklı ülkelerde yaşanan gelişmeler Türkiye'yi Ortadoğu'da yoğun bir gündeme oturtmuş, Avrupa'yı da yakından ilgilendiren bir uluslararası boyut oluşturmuştur. Bu realiteler ile hareket edilerek ilişkilerin rasyonel olarak ele alınması hem AB hem de Türkiye için yararlı olacaktır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)

SETA | Ankara

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No 19 Kahire MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985